

OBEZBEĐENJE KVALITETA NAUČNO-ISTRAŽIVAČKOG RADA NASTAVNOG OSOBLJA-KLJUČ KA USPEŠNOM SAMOVREDNOVANJU I PROMENAMA U VISOKOJ ŠKOLI STRUKOVNIH STUDIJA

Matilda Lazić¹, Miodrag Kovačević²

^{1,2}Visoka tehnička škola strukovnih studija u Zrenjaninu, Zrenjanin, Republika Srbija

¹matildalazic@outlook.com, ²miodrag.kovacevic.zr@gmail.com

Kratak sadržaj: U ovom radu su na primeru jedne visoke škole strukovnih studija prikazani odabrani pokazatelji kvaliteta naučno-istraživačkog i stručnog rada nastavnog kadra, koji se koriste kao ključni u postupku samovrednovanja i ocenjivanja kvaliteta rada ustanove. Obezbeđenje kvaliteta naučno-istraživačkog rada nastavnog kadra, postiže se kontrolom ispunjenosti propisanih kriterijuma: primenom standardizovanih procedura, metodologije provere i ocenjivanja kvaliteta prema nacionalnim regulativama, kao i u skladu sa internim sistemom obezbeđenja kvaliteta. U postupku samovrednovanja, evaluiraju se sledeći pokazatelji kvaliteta naučno-istraživačkog i stručnog rada: stečene reference (naučno-stručna produkcija), učešće na projektima i radno-pravni status nastavnog kadra. Podaci se koriste i za akreditaciju ustanove. U radu je analiziran kvantitet i kvalitet naučno-stručne produkcije nastavnika i saradnika, zaposlenih u jednoj visokoj školi strukovnih studija, za školsku 2022/2023. godinu; kao relevantni pokazatelj kvalifikovanosti, kompetentnosti i konsekventog kvaliteta nastavnika i saradnika. Na osnovu dobijenih rezultata može se smatrati da posmatrana visoka škola strukovnih studija ima visoko kvalifikovan nastavni kadar uzimajući u obzir sva zakonska ograničenja, koja se primenjuju na visokoškolske ustanove koje realizuju strukovne studije ali i opšti položaj (i vrednovanje) visokih škola strukovnih studija u sistemu visokog obrazovanja Republike Srbije. Unapređenje kvaliteta rada nastavnika i saradnika predstavlja pokretač promena u visokom obrazovanju. Podizanje kompetencija vodi ka stvaranju visoko kvalifikovanog fundusa nastavnika i saradnika sa kojima se lako može izvesti unapređenje kvaliteta rada ustanove ali i generalno, načiniti iskorak ka pozitivnim promenama u visokim školama strukovnih studija.

Ključne reči: visoka škola strukovnih studija, procedure za obezbeđenje kvaliteta, samovrednovanje, kvalitet/kvalifikacije nastavnog kadra, promene u visokom obrazovanju

ENSURING THE QUALITY OF THE SCIENTIFIC AND RESEARCH WORK OF TEACHING STAFF – THE KEY TO SUCCESSFUL SELF-ASSESSMENT AND CHANGES IN THE COLLEGE OF APPLIED SCIENCES

Abstract: In this paper, on the example of a college of applied sciences, selected indicators of the quality of scientific research and professional work of the teaching staff are presented, which are used as key in the process of self-evaluation and assessment of the quality of the institution's work. Ensuring the quality of the scientific and research work of the teaching staff is achieved by controlling the fulfillment of prescribed criteria: the application of standardized procedures, quality control and assessment methodology according to national regulations, as well as in accordance with the internal quality assurance system. In the self-evaluation process, the following indicators of the quality of scientific research and professional work are evaluated: acquired references (scientific and professional production), participation in projects and labor and legal status of teaching staff. The data is also used for the institution's accreditation. The paper analyzed the quantity and quality of the scientific and professional production of teachers and associates, employed in a college of applied sciences, for the academic year 2022/2023; as a relevant indicator of qualification, competence and consequent quality of teachers and associates. Based on the results obtained, it can be considered that the observed college of applied sciences has highly qualified teaching staff, taking into account all legal restrictions, which apply to higher education institutions that implement applied studies, but also the general position (and evaluation) of college of applied sciences in the system of higher of education in the Republic of Serbia. Improving the quality of the work of teachers and associates is the initiator of changes in higher education. Raising competencies leads to the creation of a highly qualified fund of teachers and associates with whom it is easy to improve the quality of the institution's work, but also in general, to make a step towards positive changes in college of applied sciences.

Key Words: college of applied sciences, procedures for quality assurance, self-evaluation, quality/qualifications of teaching staff, changes in higher education

1. UVOD

Visokoškolske ustanove na teritoriji Republike Srbije, a time i visoke škole strukovnih studija, u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju [1] imaju obavezu uvođenja i sprovođenja unutrašnjeg sistema obezbeđenja kvaliteta rada i svih obaveza evaluacije kvaliteta koje iz njega proizilaze [2]. Sve visokoškolske ustanove ujedno, u okviru sistema obezbeđenja kvaliteta, sprovode postupak samovrednovanja i ocenjivanja kvaliteta svojih nastavnika i saradnika ali i njihovog naučno-istraživačkog i stručnog rada jer od toga neposredno zavisi kvalitet nastavnog procesa, kao osnovne delatnosti visokoškolske ustanove. Samovrednovanje i evaluacija kvaliteta naučno-istraživačkog i stručnog rada nastavnog kadra, sprovodi se na način i po postupku propisanim opštim aktom visoke škole strukovnih studija [1,2] u skladu sa nacionalnim aktom o standardima za samovrednovanje i ocenjivanje kvaliteta visokoškolskih ustanova i studijskih programa [1,3] a naročito, prema odredbama Standarda 6: Kvalitet naučno-istraživačkog, umetničkog i stručnog rada nastavnika i saradnika. Zahtevi kvaliteta prema Standardu 6: Kvalitet naučno-istraživačkog, umetničkog i stručnog rada nastavnika i saradnika čine sastavni deo zahteva u pogledu postupaka obezbeđenja kvaliteta datih u Standardima i uputstvima za samovrednovanje i ocenjivanje kvaliteta visokoškolskih ustanova i studijskih programa [4].

Postupak provere i obezbeđenja kvaliteta naučno-istraživačkog, umetničkog i stručnog rada nastavnog kadra u visokim školama strukovnih studija sa sedištem na teritoriju Republike Srbije veoma je važan proces, naročito, ako se u obzir uzme tekuće uključivanje visokih škola strukovnih studija u međunarodni sistem obezbeđenja kvaliteta visokog obrazovanja, u kojem važi postulat - kvalitetni ljudi su svojevrsni kapital.

U ovom radu su na primeru jedne visoke škole strukovnih studija prikazani standardni pokazatelji kvaliteta naučno-istraživačkog i stručnog rada nastavnika i saradnika, koji se koriste kao ključni u postupku samovrednovanja i ocenjivanja kvaliteta rada ustanove i njene uspešnosti u društvenom okruženju. Obezbeđenje kvaliteta naučno-stručnog rada nastavnog kadra, postiže se kontrolom ispunjenosti propisanih kriterijuma, primenom standardizovanih procedura, metodologije provere i ocenjivanja prema nacionalnim regulativama; kao i u skladu sa internim sistemom obezbeđenja kvaliteta u ustanovi [2-4]. U postupku samovrednovanja, evaluiraju se sledeći pokazatelji kvaliteta naučno-istraživačkog i stručnog rada nastavnika i saradnika [2-4]: stečene reference (naučno-stručna produkcija) i učešće na projektima, radno-pravni status. U radu je analiziran kvantitet i kvalitet naučno-stručne produkcije nastavnika i saradnika, zaposlenih u jednoj visokoj školi strukovnih studija, za školsku 2022/23. godinu, kao relevantni pokazatelj kvalifikovanosti nastavnog osoblja za realizaciju nastavnog procesa i njegovo unapređenje.

2. STANDARDI I POSTUPCI ZA OBEZBEĐENJE KVALITETA NAUČNO-ISTRAŽIVAČKOG, UMETNIČKOG I STRUČNOG RADA NASTAVNIKA I SARADNIKA

U visokoj školi strukovnih studija (u daljem tekstu: Ustanova), koja je u ovom radu odabrana za primer analize kvaliteta naučno-istraživačkog, umetničkog i stručnog rada, način i postupci kontrole pokazatelja kvaliteta su definisani unutrašnjim sistemom obezbeđenja kvaliteta tj. Standardom 6 – Kvalitet naučno-istraživačkog, umetničkog i stručnog rada [2].

Ustanova obavlja naučno-istraživački, primenjeno-istraživački, umetnički i stručni rad u cilju razvoja struke i stvaralaštva, unapređenja delatnosti visokog obrazovanja, unapređivanja kvaliteta nastave, usavršavanja naučno-istraživačkog, umetničkog i stručnog podmlatka, uvođenja studenata u naučno-istraživački, umetnički i stručni rad, kao i stvaranje materijalnih uslova za rad i razvoj Ustanove [2].

Kvalitet naučno-istraživačkog, umetničkog i stručnog rada ostvaruje se [2]:

1. Obezbeđivanjem potrebnih uslova za naučno-istraživački, primenjeno-istraživački, umetnički i stručni rad;
2. Doslednom primenom standarda kvaliteta.

Naučno-istraživački, primenjeno-istraživački, umetnički i stručni rad je osnovno pravo i obaveza nastavnika i saradnika u Ustanovi i ostvaruje se [2]:

1. Preuzimanjem ugovornih obaveza i angažmanom na stručnim, umetničkim i istraživačkim projektima, komercijalnim projektima, ekspertizama i slično;
2. Individualnim istraživanjima i stvaralaštvom.

Nastavnici i saradnici zaposleni u Ustanovi mogu učestvovati u realizaciji [2]:

1. Projekata koje finansira Osnivač;
2. Projekata koje finansiraju međunarodne organizacije;
3. Komercijalnih projekata.

Na osnovu izvršenih analiza trenutnog stanja, potreba, savremenih tendencija i raspoloživih resursa, Ustanova utvrđuje razvojnu politiku naučno-istraživačkog, umetničkog i stručnog rada nastavnika i saradnika [2].

Ustanova odgovarajućim postupcima evaluira, obezbeđuje i unapređuje kvalitet naučno-istraživačkog,

primenjeno-istraživačkog, umetničkog i stručnog rada nastavnika i saradnika [2]:

1. Permanentnom kontrolom sprovođenja razvojne politike, strategije naučno-istraživačkog, primenjeno-istraživačkog, umetničkog i stručnog rada nastavnika i saradnika;
2. Evidentiranjem rezultata naučno-istraživačkog, primenjeno-istraživačkog, umetničkog i stručnog rada nastavnika i saradnika; kao i njihovom evaluacijom radi utvrđivanja i praćenja naučne, umetničke i stručne kompetencije nastavnika i saradnika;
3. Preduzimanjem podsticajnih mera i aktivnosti prema nastavnicima i saradnicima čiji rezultati naučno-istraživačkog, primenjeno-istraživačkog, umetničkog i stručnog rada po kvalitetu i/ili kvantitetu ne zadovoljavaju utvrđene standarde;
4. Vrednovanjem rezultata naučno-istraživačkog, primenjeno-istraživačkog, umetničkog i stručnog rada nastavnika i saradnika u postupku izbora u odgovarajuće nastavno zvanje.

3. ANALIZA REZULTATA NAUČNO-ISTRAŽIVAČKOG RADA NASTAVNIKA I SARADNIKA U VISOKOJ ŠKOLI STRUKOVNIH STUDIJA

Zbirni pregled naučno-istraživačkih rezultata u Ustanovi za školsku 2022/23. godinu prema kriterijumima resornog Ministarstva i klasifikacije umetničko-istraživačkih rezultata tj. Pravilniku o postupku, načinu vrednovanja i kvantitativnom izražavanju naučno-istraživačkih rezultata istraživača [5] prikazan je u Tabeli 1.

Naučno-stručna produkcija je razmatana za 26 nastavnika i 6 saradnika zaposlenih u Ustanovi. Podaci su prikupljeni primenom propisanog načina i postupka, definisanog u Sistemu obezbeđenja kvaliteta [2].

Evidentiranje rezultata naučno-istraživačkog rada nastavnika i saradnika kao i njihova evaluacija izvršena je radi utvrđivanja i praćenja naučne, umetničke i stručne kompetencije nastavnika i saradnika ali i pripreme dokumentacije za samovrednovanje Ustanove.

Tabela 1. Zbirni pregled naučno-istraživačkih rezultata u Ustanovi u školskoj 2022/23. godini prema kriterijumima resornog Ministarstva i klasifikacije umetničko-istraživačkih rezultata

R.br.	Rezultat (naziv naučnog/umetničkog rezultata)	Kategorizacija prema Pravilniku o postupku, načinu vrednovanja i kvantitativnom izražavanju naučno-istraživačkih rezultata istraživača (M10, M20, M30, M40, M60, M70, M80, M90)	Broj rezultata
1.	Monografija međunarodnog značaja	M12	1
2.	Rad u istaknutom međunarodnom časopisu	M22	2
3.	Rad u nacionalnom časopisu međunarodnog značaja	M24	1
4.	Saopštenja sa međunarodnog skupa štampano u celini	M33	27
5.	Saopštenje sa međunarodnog skupa štampano u izvodu	M34	4
6.	Rad u nacionalnom časopisu	M53	12
7.	Saopštenje sa skupa nacionalnog značaja štampano u celini	M63	4
8.	Saopštenje se skupa nacionalnog značaja štampano u izvodu	M64	3

Rezultati (Tabela 1) pokazuju da u naučno-stručnoj produkciji nastavnika i saradnika kvantitativno, dominiraju saopštenja sa međunarodnih skupova štampana u celini (M33 [5]). Objavljeno je i 12 radova u nacionalnim časopisima (M53 [5]). Objavljeni radovi u nacionalnim časopisima ukazuje na visok kvalitet istraživačkih rezultata nastavnika i saradnika iz naučnih oblasti izbora u zvanje i profesionalnog rada.

Kvalitet naučno-stručne produkcije nastavnika i saradnika (Tabela 1) je proveren kroz klasifikaciju i kategorizaciju radova prema kriterijumima resornog Ministarstva [5].

Može se smatrati da su nastavnici i saradnici Ustanove u školskoj 2022/23. godini publikovali radove zadovoljavajućeg kvaliteta [2-5].

Struktura publikovanih radova po kategorizaciji, a time i po kvalitetu i uticajnosti rezultata, može se objasniti činjenicom da je broj međunarodnih naučnih skupova (iz velikog broja naučnih oblasti) relativno veliki, što objavljivanje rezultata na njima, čini veoma dostupnim nastavnicima i saradnicima. Pri tome, kotizacije su prihvatljive, uzimajući u obzir finansijski položaj Ustanove. Postupak objavljivanje rezultata u kategorijama M20 [5] je relativno komplikovan i dugotrajan, što može uticati na demotivaciju pojedinih nastavnika za publikovanjem. Nastavnike i saradnike, koji imaju reizbor ili izbor u više nastavno zvanje, Minimalni uslovi za izbor u zvanje nastavnika na akademijama strukovnih studija i visokim školama strukovnih studija, podstiču publikovanje rezultata kategorije M20 i to, u časopisima sa Sci/Scie liste.

Može se smatrati da je u Ustanovi, naučno-stručna produkcija nastavnika i saradnika u školskoj 2022/23. godini zadovoljavajuća uzimajući u obzir opšta zakonska ograničenja i položaj visokih škola strukovnih studija u sistemu visokog obrazovanja u Republici Srbiji.

Rezultati naučno-istraživačkog rada nastavnika i saradnika zaposlenih u Ustanovi po kvalitetu i kvantitetu zadovoljavaju utvrđene standarde [2-5].

Naučno-stručna produkcija nastavnika i saradnika u školskoj 2022/23. godini može se smatrati pokazateljem kontinuiranog rada nastavnika na podizanju sopstvenih kompetencija/kvalifikacija ali i obezbeđenja i unapređenja kvaliteta nastavnog procesa u Ustanovi.

4. ZAKLJUČAK

Na osnovu dobijenih rezultata može se smatrati da posmatrana visoka škola strukovnih studija ima visoko kvalifikovan nastavni kadar uzimajući u obzir sva zakonska ograničenja, koja se primenjuju na visokoškolske ustanove koje realizuju strukovne studije ali i opšti položaj (i vrednovanje) visokih škola strukovnih studija u sistemu visokog obrazovanja Republike Srbije. Unapređenje kvaliteta rada nastavnika i saradnika predstavlja pokretač promena u visokom obrazovanju.

Ustanova odgovarajućim postupcima evaluiira, obezbeđuje i unapređuje kvalitet naučno-istraživačkog, rada nastavnika i saradnika. Podizanje kompetencija vodi ka stvaranju visoko kvalifikovanog fundusa nastavnika i saradnika sa kojima se lako može izvesti unapređenje kvaliteta rada ustanove ali i generalno, načiniti iskorak ka pozitivnim promenama u visokim školama strukovnih studija.

Dalji tok rada bi mogao obuhvatati analizu tekućih projekata, validnost radno-pravnog statusa nastavnika i saradnika i uticaj dobijenih rezultata na kvalitet nastavnog procesa u Ustanovi.

5. LITERATURA

- [1] *Zakon o visokom obrazovanju*, Službeni glasnik RS, broj 88/2017, 73/2018, 27/2018 - dr. zakon, 67/2019, 6/2020 - dr. zakoni, 11/2021 - autentično tumačenje, 67/2021 i 67/2021 - dr. zakon.
- [2] *Pravilnik o standardima i procedurama za obezbeđenje i unapređenje kvaliteta rada, samovrednovanja Visoke tehničke škole strukovnih studija u Zrenjaninu i samovrednovanja studijskih programa*. <http://www.vts-zr.edu.rs>
- [3] *Pravilnik o standardima za samovrednovanje i ocenjivanje kvaliteta visokoškolskih ustanova i studijskih programa*, Službeni glasnik RS, broj 13/2019.
- [4] *Standardi i uputstva za samovrednovanje i ocenjivanje kvaliteta visokoškolskih ustanova i studijskih programa*. Internet stranica <https://www.nat.rs/samovrednovanje>
- [5] *Pravilnik o postupku, načinu vrednovanja i kvantitativnom izražavanju naučnoistraživačkih rezultata istraživača*, Službeni glasnik RS, broj 24/2016-15, 21/2017-12, 38/2017-47
- [6] *Minimalni uslovi za izbor u zvanje nastavnika na akademijama strukovnih studija I visokim školama strukovnih studija*, Službeni glasnik RS, broj 130/2021.